

رابطه ی مسوولیت پذیری، ریسک پذیری و هیجان خواهی با تیپ D

دکتر پرویز عسگری^۱، دکتر میرصلاح الدین عنایتی^۲، مانا عسگری^۳ و
خدیجه روشنی^۴

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه ی مسوولیت پذیری، ریسک پذیری و هیجان خواهی با تیپ شخصیتی D در دانشجویان دانشگاه آزاد واحد مسجد سلیمان بود. بدین منظور، ۲۰۰ نفر با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند و از نظر تیپ شخصیتی D، مسوولیت پذیری، ریسک پذیری و هیجان خواهی مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج، نشان داد که مسوولیت پذیری با تیپ شخصیتی D، رابطه ی منفی دارند در حالی که ریسک پذیری، تیپ شخصیتی D و هیجان رابطه ی مثبت و معنادار دارند. نتایج رگرسیون چند متغیری نیز نشان داد که از بین متغیرهای پیش بین، فقط متغیر مسوولیت پذیری پیش بینی کننده ی مناسبی برای تیپ شخصیتی D است.

واژه های کلیدی: مسوولیت پذیری، ریسک پذیری، هیجان خواهی، تیپ شخصیتی D

مقدمه

از زمان های قدیم، پزشکانی چون بقراط و جالینوس، عوامل روانی را در بیماری های جسمی- روانی بررسی کرده و به مقوله ی تیپ شناسی نظر داشته اند اما به شکل علمی، بحث تیپ شناسی با فعالیت های کرچمر و شلدون^۵ که معتقد بودند بین ویژگی های روانی و جسمی رابطه وجود دارد آغاز شد. یکی از انواع تیپ های شخصیت که در سال های اخیر، توجه ی زیادی را به خود جلب نموده تیپ شخصیتی D است (لیم^۶ و همکاران، ۲۰۱۱) که در دهه ی گذشته، تاثیر آن بر نتایج

۱. هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز Asgary47@yahoo.com

۲. هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان

۳. کارشناس ارشد روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

۴. کارشناس ارشد روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

کلینیکی و روان شناختی گسترش یافته است (ملز و دنولت^۱، ۲۰۱۰). تیپ شخصیتی D به عنوان یک تیپ شخصیتی آشفته تعریف می شود که شامل دو رویداد همزمان هیجان پذیری منفی (تمایل به تجربه ی هیجانانگیز منفی) و بازداری اجتماعی (تمایل به بازداری از خود ابرازی در تعاملات اجتماعی) است (دنولت، ۱۹۹۸ از لاندن^۲، ۲۰۰۸). افراد تیپ D که هیجان های خود را در تعاملات اجتماعی بازداری می کنند ممکن است در ظاهر ساکت و آرام به نظر آیند اما هنگام قرار گرفتن در موقعیت های گروهی، احساس تنش و ناامنی می کنند. این افراد از وضعیت موجود شکایتی ندارند و آنچه که موجب می شود برای بهبود و سلامت خود اقدامی نکنند، نوعی بی تفاوتی است (دنولت، ۲۰۰۵) که می تواند به نوعی با مسوولیت مرتبط باشد.

فردی که مسوولیت کاری را به عهده می گیرد، می پذیرد که یک سری فعالیت هایی را انجام دهد یا بر انجام این کارها توسط دیگران نظارت داشته باشد (سرتو^۳، ۲۰۰۴) بنابراین، فرد مسوولیت پذیر ممکن است در برخورد با موقعیت های تازه، با احتیاط برخورد کند؛ در نتیجه ریسک پذیری او تحت الشعاع قرار می گیرد. واژه ی خطر یا ریسک در ادبیات، به معنای جسارت داشتن یا تمایل به اقدام کاری در جهت آینده ای نامعلوم است به نحوی که نمی توان نتایج آن را با اطمینان تشخیص داد (لیز کوک^۴، ۱۹۹۵).

پذیرش یک ریسک، قرار دادن خود در معرض یک آسیب یا زیان است (هردرکر^۵، ۱۹۹۷ از محمودی، بهمن پور، باسامی، ۱۳۸۸) و به نوعی با هیجان خواهی در ارتباط است. هیجان، می تواند ریسک پذیری را تحت تاثیر خود قرار دهد و به عنوان جستجوی احساسات و تجربیات جدید بدیع، پیچیده، شدید و میل به پذیرش مخاطره های جسمی، اجتماعی، قانونی و مالی به واسطه ی تجربه نمودن چنین احساساتی مطرح شود (لگران، فریکاسنت، کالتنباچ و جولی^۶، ۲۰۰۷ از غفوری ورنو سفادرائی، کمالی و نوری، ۲۰۰۸). زاگرم (۱۹۹۴) عقیده دارد افرادی که هیجان خواهی بالایی دارند، تحریک بیرونی و دایمی مغز را ترجیح می دهند، از کارهای عادی زود خسته می شوند و مرتباً در جستجوی راه هایی برای افزایش انگیزندگی از طریق تجربه های هیجان انگیزند اما افراد با هیجان خواهی کم، هجوم مدام تحریک مغزی را ترجیح می دهند و کارهای عادی را نسبتاً خوب تحمل می کنند (ذکایی فر، ۲۰۰۰).

1. Mols & Denollet
2. Londen

3. Certo
4. Lizcook

5. Hardaker
6. Legrand, Freixanet, Kaltenbach & Joly

ویلیامز و همکاران^۱ (۲۰۱۰) نشان دادند که بیماران تیپ D با بیماران غیر تیپ D تفاوت معناداری در ابعاد درک بیماری شان دارند. آن ها معتقدند که بیماریشان وخیم تر از بیماران غیر تیپ D است و اکثر نشانه هایی که تجربه می کنند به بیماری آنها مربوط است. آنها نگران بیماری خود بودند و هیجانات بیشتری را تجربه می کردند. احدی و نریمانی (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند که بین تیپ شخصیتی D و بخشودگی، رابطه ای وجود ندارد. لاندن (۲۰۰۸) نشان داد که تیپ شخصیت D بین پرسنل نظامی، کمتر از غیر نظامی ها شایع است.

اهنسن و هسلبرک^۲ (۲۰۰۷) نیز نشان دادند که وابستگی به مواد پدران از طریق شخصیت و ریسک پذیری، پیش بینی کننده ی استعمال مواد فرزندان آنهاست. اگیسکا بالیک^۳ (۲۰۰۶) نشان داد که تیپ شخصیتی D در بیماران، به طور مستقل با نشانه های اضطراب و افسردگی رابطه دارد. در همسران نیز، تیپ شخصیتی D با افزایش علائم اضطراب و افسردگی مرتبط بود. غفوری ورنوسفادرائی، کمالی و نوری (۲۰۰۸) نشان دادند که انگیزه ی پیشرفت با هیجان خواهی، رابطه منفی و معنادار ولی با مسوولیت پذیری، رابطه ی مثبت و معنادار دارد. همچنین، سرسختی روان شناختی، با هیجان خواهی رابطه ی مثبت و معنادار اما با مسوولیت پذیری ارتباطی ندارد. به طور کلی، یافته های این پژوهش بیانگر ارتباط دو متغیر شخصیتی انگیزه ی پیشرفت و سرسختی روان شناختی، با دو متغیر مهم مسوولیت پذیری و هیجان خواهی بود. محمودی، بهمن پور و باسامی (۲۰۰۹) نشان دادند که ریسک پذیری دانشجویان پسر، بیش از دانشجویان دختر است. نتایج پژوهش ارجی (۲۰۰۸) نشان داد که میانگین هیجان خواهی دانشجویان با روابط متعدد از میانگین هیجان خواهی دانشجویان بدون رابطه، بیشتر است و دانشجویان دختر با روابط متعدد از هیجان خواهی بیشتری برخوردارند.

روش

جامعه ی آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه ی آماری این پژوهش، شامل تمامی دانشجویان (دختر و پسر) دانشگاه آزاد اسلامی واحد مسجد سلیمان بود. از این جامعه، ۲۰۰ دانشجو (۱۰۰ دانشجوی زن و ۱۰۰ دانشجوی مرد) با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند و مورد آزمون قرار گرفتند.

1. Williams

2. Ohannessian & Hesselbrock

3. Oginska-Bulik

ابزار

پرسشنامه ی مسوولیت پذیری: این پرسشنامه که نخستین بار توسط گاف^۱ ساخته شد و در سال ۱۹۸۷ توسط وی مورد تجدید نظر قرار گرفت، دارای ۳۴ سوال است که به منظور سنجش ویژگی هایی چون وظیفه شناسی، احساس تعهد، سخت کوشی، جدیت، قابلیت اعتماد، رفتار مبتنی بر نظم و مقررات، منطق و احساس مسوولیت مورد استفاده قرار می گیرد. در زمینه ی پایایی و اعتبار مقیاس سنجش مسوولیت پذیری، تحقیقات زیادی در داخل و خارج از کشور انجام گرفته است که همه حاکی از پایایی و اعتبار قابل قبول آن است. در تحقیق حاضر، برای بررسی پایایی این پرسشنامه، از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که به ترتیب، ضرایبی برابر با ۰/۸۱ و ۰/۷۰ به دست آمد.

پرسشنامه ی تیپ شخصیتی D: این پرسشنامه که اولین بار توسط دنولت ساخته شد، دارای ۱۴ سوال است و در ۵ حالت، درجه بندی شده به صورت درست، تقریباً درست، بی نظر، تقریباً غلط و غلط پاسخ داده می شود. این مقیاس، دو زیر مقیاس هیجان های منفی و باز داری اجتماعی دارد. پایایی آن از طریق بازآزمایی ۰/۸۱ و از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش شده است (عسگری و همکاران، ۲۰۰۹). در تحقیق حاضر نیز برای تعیین پایایی پرسشنامه ی تیپ شخصیتی D از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که به ترتیب برابر ۰/۸۵ و ۰/۷۶ به دست آمد.

مقیاس هیجان خواهی آرنه: مقیاس هیجان خواهی آرنه^۲ (AISS) توسط آرنه (۱۹۹۴) ساخته شده و ۲۰ ماده دارد و تنوع طلبی (ماده های فرد) و شدت هیجان را می سنجد. این مقیاس با خرده مقیاس رفتار مخاطره آمیز، پرسشنامه ی روان شناختی کالیفرنیا^۳ (CPI) و مقیاس هیجان خواهی^۴ (SSS) زاگرن همبستگی بالایی نشان داده است. خصوصیات روان سنجی این مقیاس در ایران توسط پور وفایی (۱۹۹۷) مناسب گزارش شده است. در پژوهش حاضر، ضریب پایایی پرسشنامه ی هیجان خواهی با دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه شد که به ترتیب برابر با ۰/۴۰ و ۰/۳۵ به دست آمد.

پرسشنامه ی قدرت ریسک: این پرسشنامه توسط رضاخانی و در موسسه ی تحقیقات علوم رفتاری سینا ترجمه و تنظیم شده است و دارای ۲۹ سوال است که برای ارزیابی میزان قدرت ریسک افراد

1. Gaf

2. Arnett Inventory of Sensation Seeking

3. California Psychological Inventory

4. Sensation Seeking Scale

مورد استفاده قرار می گیرد. در پژوهش حاضر، ضرایب پایایی آزمون ریسک پذیری با استفاده از دو روش آلفای کرونباخ و تصنیف محاسبه شده و به ترتیب برابر ۰/۴۲ و ۰/۶۴ به دست آمده است.

یافته ها

یافته های توصیفی این پژوهش، در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره ی آزمودنی ها در متغیرهای تحقیق

شاخص های آماری متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
مسئولیت پذیری	۲۲/۸۶	۵/۹۹	۶	۳۷
ریسک پذیری	۸۴/۳۱	۱۶/۱۰	۱۳	۱۱۸
هیجان خواهی	۵۰/۰۵	۴/۸۵	۳۸	۶۴
شدت هیجان خواهی	۲۵/۱۴	۲/۸۵	۱۷	۳۵
تازگی هیجان خواهی	۲۴/۸۹	۳/۸۴	۱۳	۳۴
تیپ شخصیتی D	۴۷/۹۵	۱۴/۲۴	۱۶	۸۳

همان طور که در جدول ۱ مشاهده می شود در متغیر مسئولیت پذیری، میانگین و انحراف معیار، به ترتیب برابر ۲۲/۸۶ و ۵/۹۹، در متغیر ریسک پذیری ۸۴/۳۱ و ۱۶/۱۰، در متغیر هیجان خواهی ۵۰/۰۵ و ۴/۸۵، در متغیر شدت هیجان خواهی ۲۵/۱۴ و ۲/۸۵، در متغیر تازگی هیجان خواهی ۲۴/۸۹ و ۳/۸۴ و در متغیر تیپ شخصیتی D ۴۷/۹۵ و ۱۴/۲۴ است.

جدول ۲: ضرایب همبستگی ساده بین مسئولیت پذیری و تیپ شخصیتی D دانشجویان

متغیر پیش بین	متغیر ملاک	شاخص آماري	ضریب همبستگی	سطح معنی داری (p)	تعداد نمونه (n)
مسئولیت پذیری	تیپ شخصیتی D		-۰/۳۷	۰/۰۰۱	۲۰۰
ریسک پذیری	تیپ شخصیتی D		۰/۱۴	۰/۰۴۹	۲۰۰
هیجان خواهی	تیپ شخصیتی D		۰/۱۵	۰/۰۴۱	۲۰۰

همان گونه که در جدول ۲ ملاحظه می شود، بین مسئولیت پذیری و تیپ شخصیتی D دانشجویان رابطه ی منفی و بین ریسک پذیری و هیجان خواهی با این تیپ، همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد.

در جدول ۳ نتایج ضرایب همبستگی چندگانه بر روش ورود و مرحله ای بین مسوولیت پذیری ریسک پذیری و هیجان خواهی، با تیپ شخصیت D ارایه شده است.

جدول ۳: ضرایب همبستگی چندگانه با روش های ورود (Enter) و مرحله ای (stepwise) بین مسوولیت پذیری، ریسک پذیری، هیجان خواهی و تیپ D

الف	شاخصهای آماری	همبستگی چندگانه	ضریب تعیین RS	نسبت F			ضرایب رگرسیون (β)
				احتمال p	۱	۲	
متغیر ملاک تیپ شخصیتی D	۱. مسوولیت پذیری	۰/۴۱	۰/۱۶	F= ۳۶/۵۱			β= -۰/۴۱ t= -۶/۰۵ p= ۰/۰۰۰۱
	۲. ریسک پذیری	۰/۴۱	۰/۱۶	F= ۱۸/۳۵			β= ۰/۰۳ t= ۰/۵۱ p= ۰/۶۰۷
	۳. هیجان خواهی	۰/۴۱	۰/۱۷	F= ۱۲/۱۹			β= ۰/۰۳ t= ۰/۵۰ p= ۰/۶۱۶
							β= ۰/۴۰ t= ۵/۴۷ p= ۰/۰۰۰۱
ب	شاخص های آماری	همبستگی چندگانه	ضریب تعیین RS	نسبت F	ضرایب رگرسیون (β)		
	متغیرهای پیش بین			احتمال p	مسوولیت پذیری		
	تیپ شخصیتی D	۰/۴۱	۰/۱۶	F= ۳۶/۵۱	β= -۰/۴۱ t= -۶/۰۵ p= ۰/۰۰۰۱		

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می شود، طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چند متغیری برای ترکیب خطی متغیرهای مسوولیت پذیری، ریسک

پذیری و هیجان خواهی با تیپ شخصیتی D دانشجویان برابر با $MR = 0/41$ و $RS = 0/17$ است. این تعداد که در سطح $P = 0/0001$ معنادار است، با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، به نظر می رسد ۱۷ درصد واریانس تیپ شخصیتی D دانشجویان توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین باشد. همچنین با توجه به قسمت «ب» جدول مذکور، مشاهده می شود که از میان متغیرهای مسوولیت پذیری ریسک پذیری و هیجان خواهی به عنوان متغیرهای پیش بین، فقط متغیر مسوولیت پذیری، پیش بینی کننده ی تیپ شخصیتی D دانشجویان است و ریسک پذیری و هیجان خواهی در پیش بینی تیپ شخصیتی D، نقش مهمی ایفا نمی کنند.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش نشان داد که بین مسوولیت پذیری و تیپ شخصیتی D، همبستگی معناداری وجود دارد ($P = 0/0001$ و $r = -0/37$)؛ به عبارتی، افزایش مسوولیت پذیری، کاهش تیپ شخصیتی D را در آنان به دنبال دارد. نتایج حاصل از آزمون رابطه ی چندگانه ی بین متغیرهای مسوولیت پذیری ریسک پذیری و هیجان خواهی با تیپ شخصیتی D نشان می دهد که از بین متغیرهای مسوولیت پذیری ریسک پذیری و هیجان خواهی به عنوان متغیرهای پیش بین، فقط متغیر مسوولیت پذیری پیش بینی کننده ی تیپ شخصیتی D دانشجویان است و ریسک پذیری و هیجان خواهی در پیش بینی کنندگی تیپ شخصیتی D، نقشی ایفا نمی کنند. در تبیین یافته های به دست آمده، می توان بیان کرد که مسوولیت پذیری، یکی از عوامل مهم و مطلوب جامعه است و هرچه میزان آن بالاتر باشد فرد با اطمینان و دلگرمی بیشتری قادر خواهد بود با مسایل اجتماعی و وظایف مربوط به آن مسوولانه برخورد کند.

References

- Ahadi, B., & Narimani, M. (2009). Relationships between type D personality and forgiveness. *Trakia Journal of Sciences*, 8 (3), 50-52. (Persian).
- Ahmadpour, M. (2007). *Construction and validation of personality type D and its relation to coroner heart disease*. (Unpublished Ph.D. thesis, Science and Research Center-Khuzestan Branch). (Persian).
- Arji, A. (2008). *Comparing girl students' excitement having boyfriends and non-having boy friends in Tehran TTC*. The Collection of Articles proposed in Students' Mental Hygiene Seminar in Tehran. (Persian).
- Asgari, P., Hydare, A., Naderi, F., Maraashi, F., Naghipour, S., & Zamiri, A. (2009). *The handbook of cognitive psychology tests*. Publication of Islamic Azad University of Ahvaz. (Persian).
- Arnett, J. (1994). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. *Personality and Individual Differences*, 16 (2), 289-296.

- Certo, S. C. (2004). *Principles of Modern Management Functions and Systems*. Massachusetts: Allyn and Bacon INC.
- Denollet, J. (2005). Standard assessment of negative affectivity, social inhibition, and type D personality. *Psychosomatic Medicine*, 67, 89-97.
- Ganji, H. (2010). *General psychology*. Tehran. Savalan. (Persian).
- Ghafoori Varno Safadrani, M. R., Kamali, M., Nouri, A. (2008). The relationship between achievement motivation and cognitive hardiness with excitement and responsibility. *Journal of Knowledge and Research in Psychology*, 35(36), 165-188. (Persian).
- Karimi, Y. (2009). *The psychology of personality*. Tehran: Virayesh. (Persian).
- Keyanpour Ghahferokhi, F., Moravej, S. F., Alimadad, Z., & Zandian, K. (2009). The relationship between perfectionism and responsibility with mental and practical disorder among physician in Ahvaz city. *Journal of Science and Physician*, 9(3), 255-262. (Persian).
- Lim, H. E., Lee, M. S., Ko, Y. H., Park, Y. M, Joe, S. H., et al. (2011). Assessment of the Type D Personality Construct in the Korean Population: A Validation Study of the Korean DS14. *Journal of Korean Medical Science*, 26, 116-123.
- Lizcock, B. R. (1995). *Management types among male and female managers* (Translated by: M. Iran nezhad Parizi). Tehran: Modiran.
- Londen, F. A. (2008). *Type D personality: Predictor of general psychological distress after military deployment?* (Master's thesis, Utrecht University).
- Mahmoudi, N., Bahmanpour, H., & Basami, T. (2009). Review of the main factors impact students' risk taking. *Applied Sociology*, 38(2), 35-56. (Persian).
- Mols, F., & Denollet, J. (2010). Type D personality in the general population: a systematic review of health status, mechanisms of disease, and work -related problems. Available online at: <http://www.hqlo.com/content/8/1/9>.
- Oginska-Bulik, N. (2006). Occupational stress and its consequences in healthcare professionals: The role of type D personality. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 19(2), 113-22.
- Ohannessian, C. M., & Hesselbrock, V. M. (2007). Do personality characteristics and risk taking mediate the relationship between paternal substance dependence and adolescent substance use? Available online at www.sciencedirect.com
- Pedersen, S. S., Van Domburg, R. T., Theuns, D. A., Jordaens, L., Erdman, R. A. (2004). Type D personality is associated with increased anxiety and depressive symptoms in patients with an implantable cardioverter defibrillator and their partners. *Psychosomatic Med*, 66, 714-9.
- Pour Vafayi, P. (1997). *Review of musical form related to innovation in Tehran musicians*. (Unpublished master's thesis, Islamic Azad University of Ahvaz). (Persian).
- Williams, L., O'Connor, R. C., Grubb, N. R., & O'Corroll, R. E. (2010). Type D personality and illness perceptions in myocardial infarction patients. *Journal of Psychosomatic Research*, 70(2), 141-144.
- Zakaeifar, A. (2000). *Comparing excitement, control and extroversion among the self-identified addicts and healthy people in Ahvaz*. (Unpublished MA thesis. Islamic Azad University of Ahvaz). (Persian).
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. Cambridge: Cambridge University Press.